

gen. En als
gaat, vallen

lanken? Hij
naaf mensch.
n zijn eigen
rienden hem
zichzelf en
ongeluk ge-

Christin ge-
bed en blijft
ie alles be-
geloof geen
in overtui-
bittere einde
e wankelt.
hij het tegen
daan, en hij
zaadjes, het
der heeft de
oorzienigheid
en raadsel".
n te werken,
te staan, die
door het on-
Kasper dan
len halfbroer

is een figuur
e als officier
rijgt. Kasper
voor, omdat
ben schot uit
e buiten zijn

vrouw, zucht
Thomas' aan-

zoo meester-
in van dezen
leemend wor-
es in dit heele
Want dit is de
gedachten.
lig onder het
omas hen op-
an Thomas de

der vorm aan.
is en ze allen
Thomas, ver-
inde oom was
plassen. Heeft
duwd? In zijn
het maakt hem
s. Heilje heeft,
al wille haren
En monotoon
nde raadgevin-
grond te gaan
t de duivel in,
niet wou vol-
it. Vandaag de
n dat zal nog
t is vervloekte
ij met andere
ijne."

jaren aan. Maar
eilen, beginnend
assen, door den

t. En onder al
ankelen. "Waar
ze. "De waar-
meer heb, en als
t moet ik dan
van Kasper is:
asschen het ver-
eb? Jij stelt het
i andere manier
allebei hetzelfde,
ar ik aan geloof
aft, dat blind en
n niet telt".

als soldaat naar
een ongeluk mel-
nden, en op den
erboord. Nu rest
ter Sofie.
omas de steeds
aan den drank,
zuster kwelt mei
ont dat hij steeds

schen weer terug
i grond, die voor
ervloekt was. En
lgheid uit in de
w van zijn broer
t dit alles. Met
tentie voltrokken

aan Van Schendels figuren. De consequentie, die
is: ondergang.

Kasper is alleen met zijn zieke dochter. En als
een resumé van alle gedachten die er in dit werk
liggen is de verantwoording, die Kasper op de
laatste bladzijden van het boek geeft aan zijn drie
vrienden.

Het optreden van die drie vrienden, telkens
weer, herinnert ons zoo sterk aan het boek Job,
dat hun plaats in de compositie alle toevalligheid
uitsluit. Zij zijn het die Kasper vermanen, telkens
weer. We vragen ons af: is het de bedoeling van
den schrijver om in deze menschen, die evenals
Heilje „kerksche" menschen zijn, Christenen te
teekenen? Zoo ja, dan moeten we hier eveneens
signaleeren de caricaturale uitwas. Want een
dezer vrienden, die overigens een sympathieke
figuur is, zegt wanneer hij Kasper wil bewegen om
Thomas uit zijn huis te verwijderen: „Je denkt in
je hoovaardigheid dat je reddend kan wat door
den Heer zelf wordt verstooten. Die broer wordt
verteerd van de zondigheid".

Aan het einde, als Kasper beroofd van alles ach-
terblijft, is het weer de eene vriend die zegt: „Wij
zullen niet veel spreken over je droevig lot. Alleen
de vraag of het geen tijd is je tot God te keeren".

En dan spreekt Kasper uit de belijdenis van
zijn ongelooft. Hij doet dat in een taal, zoo gedragen
en groot van stijl, dat het ons onweerstaanbaar
doet denken aan Jobs redevoeringen.

„Maar denk niet dat ik geen macht heb gezien,
die niet redeloos kan zijn, want er is orde, blind
ook niet, want er is een doel. Met mij is het gevolg
geweest mij zoo klein en hulpeloos te maken als
op den dag toen ik geboren werd, mij te leeren
niet op mijzelf te vertrouwen. Waarop moet ik
dan wel vertrouwen? Hetzij lot, hetzij bestuur,
het ligt eender verborgen voor mijn kennis. Als
het God is, ik heb hem niet gekend, dat is waar,
ik heb niet geweten wie hij is en van zijn recht
of van zijn onrecht kan ik niet spreken, want ik
ben klein in mijn onwetendheid. Mij blijft het ver-
borgen waarom hij mij in huis altijd de slagen
vielen. Daar zal ik ook niet naar vragen, het is
toch niets anders dan tasten langs wanden zonder
deur of venster".

In Kasper spreekt hier het agnosticisme, dat uit-
loopt in volkomen negatie. Zwarte nacht, dat is
het einde van dit prachtig geschreven boek.

„De grauwe vogels" is een boek dat ons niet
lostaat. Het doet ons grijpen naar de Schrift, het
dringt ons tot het hooren van de woorden van dien
beroofden mensch uit het Oude Testament, die na
alle klachten zijn stem ophief om uit te roepen:
— Want ik weet, mijn Verlosser leeft, en Hij zal
de laatste over het stof opstaan; en als zij na mijne
huid dit doorknaagd zullen hebben zal ik uit mijn
vleesch God aanschouwen! —

Dat dit laatste boek van Van Schendel, dat toch
onlosmakelijk verbonden is in zijn wezenlijke ge-
dachte aan „Een Hollandsch drama", eveneens
door sommigen onderkend zal worden als een
tragedie van het Protestantisme, van het Calvi-
nisme, is te verstaan. Is het niet zelfs de groote
G. K. Chesterton geweest, die blijk gaf er geen
spoor van vermoeden van te hebben wat het Cal-
vinisme beteekent, toen hij de uitspraak deed:
„Voor een Calvinist is alles eeuwig bepaald, en hij
kan alleen maar z'n tijd probeeren vol te maken".

Maar wanneer wij dit boek met het oordeel des
onderscheids lezen zal het, hoewel het een werk
is van grauwe triestigheid en groot pessimisme,
voor ons zijn waarde hebben. Dan blijven we niet
stil slaan bij het verhaal, dat bij Van Schendel
slechts dient als vormgeving voor zijn ideeën. Ach-
ter zijn figuren speuren we den zoeker, die ruste-
loos zwerft in 't grijpen naar een oplossing, die
verzoenen zal al het tegenstrijdige, dat het
mensenleven verteert. Een verzoening, die Van
Schendel buiten Christus niet vinden zal.

M. Gr. GILHUIS—SMITSKAMP.

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 28, Groningen.)

Een merkwaardige brief.

III.

Nog een paar brieven wil ik in dit artikel
beantwoorden.

Daar is in de eerste plaats een zuster, die iets
vertelt van haar eigen ervaringen.

Zij was erg ziek. De dokter gaf geen hoop
meer. Zij was evenwel niet bereid om te sterven.
In de kerk werd voor haar gebeden. De domine
wees haar op Psalm 68:

„Hij kan en wil en zal in nood,
Zelfs bij het naadren van den dood,
Volkomen uitkomst geven."

Zij had veel om verzekering en vergeving van
zonden. In dien nacht werden de pijnen wat min-
der. Zij dankte God daarvoor en bad om uitkomst.
Een poosje daarna kwam er groote vrede in haar

hart en hoorde zij: „Ik heb u bij name geroepen,
gij zijt Mijne".

Zij was erg blij en zag hierin een verhooring
van haar gebed.

Daarna hoorde zij: „Mijne genade is u genoeg."

Zij geloofte vast, dat Gods Geest hier getuigde
met haar geest, dat zij een kind Gods is.

Zij is toen beter geworden, later geopereerd,
maar heeft onder alles het geloof behouden, dat
zij het eigendom van Jezus Christus is.

* * *

Hoe nu over deze zaak te denken?

Ik vind het wel hard, dat ik het moet zeggen,
maar naar mijn overtuiging is de houding van
deze zuster niet naar het Woord. Ik kan ook
hier niet anders doen, dan herhalen wat ik de
vorige maal schreef.

Waarom geloofte deze zuster nu, dat zij het
eigendom van Christus is?

Omdat zij die stem heeft gehoord.

Op het Woord durfde zij zich niet te verlaten;
de belofte, zooals die in het Woord tot haar
kwam, durfde zij niet aan. Daar moest eerst bij-
komen dat andere.

Maar dit is een tekort doen aan de vastigheid
van het Woord en aan de genoegzaamheid van
het Woord.

En wij hebben geen enkele reden om aan te
nemen dat God op zulk een wijze ons in ons onge-
loof tegemoet zou komen.

Integendeel. „Zij hebben Mozes en de Profeten,
dat zij die hooren."

Natuurlijk geloof ik graag, dat de zuster, die mij
schreef, een kind van God is.

Maar zij doet niet goed, met die vastigheid
te ontleenen aan het feit, dat zij die stem hoorde.

Zij moet die vastigheid ontleenen enkel aan het
feit, dat God in Zijn Woord haar Zijn belofte
heeft gegeven.

Elke andere grond is vals en onbetrouwbaar.

Zeer ernstig raad ik deze zuster aan om deze
dingen als grond voor het geloof, dat zij Gods
kind is, ter zijde te schuiven en zich simpel
aan het Woord vast te houden; en in de tweede
plaats om nooit in dien geest, als waarin zij
mij schreef, over deze gebeurtenissen te spreken,
omdat zij dan zoo licht bij anderen de gedachte
wekt, dat zij ook, om zeker te kunnen wezen,
iets dergelijks noodig hebben.

Dat zou voor het leven van Gods volk zeer scha-
delijk zijn.

* * *

Van een broeder kreeg ik een brief met allerlei
namen, die ik liever niet publiek noem.

Voor de zaak is dat ook niet noodig.

Waar zijn vraag op neer komt is dit.

Kan iemand, als hij b.v. bidt om genezing voor
zichzelf of voor een ander, na het gebed verzekerd
zijn, dat de Heere die genezing nu zal geven?

Ik zou zeggen: „neen".

Wel kunnen wij zeker zijn, dat de Heere ons
gebed verhoort. Maar omtrent de wijze van ver-
hooring hebben wij geen zekerheid.

Wat die wijze van verhooring betreft hebben
wij altijd te zeggen: „niet mijn wil, maar de Uwe
geschiede".

Zeker, alles wat wij in het geloof begeeren, zal
God ons geven.

Maar om in het geloof te kunnen bidden is
noodig, dat ik weet, of God het mij zal willen
geven, of het goed zou zijn voor mij en voor des
Heeren eer.

En dat weet ik in heel veel gevallen niet.

Ik weet b.v. van te voren niet of het voor mij
en voor mijn kind en voor 's Heeren eer goed is,
dat mijn zieke kind herstelt.

Daarom kan ik niet bidden in het geloof, dat dat
kind weer beter worden zal, dat moet ik den
Heere overlaten, al mag ik het wel vurig van Hem
begeeren.

Maar ik kan wel bidden in het geloof, dat God
het zoo zal leiden als voor mijn en des kinds
waarachtig geluk en voor de eere van 's Heeren
Naam goed is.

En dat is genoeg; daarin kan ik rustig zijn.

Wat dus de zaak betreft, waarover deze broeder
schrijft, neen, ik geloof niet, dat dit juist is gezien.

Maar —, laat ik hem er bij zeggen, dat het
ook zeker niet precies zoo is gegaan als in het
door hem genoemde boek wordt verteld. Ik weet
dat van zeer nabij.

En ik ben het volkomen met den schrijver eens,
dat het vertellen van zulke dingen zeer gemakke-
lijk kwaad kan stichten.

Altijd weer dringen dergelijke dingen ons den
kant uit van een soort openbaring, boven de
Schriftopenbaring uit, te willen hebben.

En dat leidt immer tot een ongezonder geloofs-
leven.

* * *

En nu nog iets.

Het is mij gebleken uit correspondentie, dat in
onze Gereformeerde Kerken ambtsdragers worden
gevonden, die in hun ambtelijk werk de waarde
van visioenen en inspraken durven verdedigen.

Tegen al zulke broeders zou ik willen zeggen:
„Lieve broeders, weet toch wat gij doet. Bedenkt
toch op wat voor grond gij zoo de schapen uwer

kudde hun vertrouwen leert stellen, hoe ge zoo-
doende het eenige gezag, de algemeenzaamheid des
Woords voor hun bewustzijn ondermijnt.

Ik geloof niet, dat God op zulk een wijze met
Zijn kinderen handelt.

Maar nu stel ik mij eens op uw standpunt.

Gij zult toch moeten toestemmen, dat er in deze
dingen ook sprake kan zijn van inbeelding. Op
welke wijze wilt gij dan inbeelding van werkelijk-
heid onderscheiden?

O, maakt u toch los van dergelijke onschriftuur-
lijke inzichten.

Onschriftuurlijk en ongereformeerd is zulk een
beschouwing.

Waar vindt ge in één onzer belijdenisschriften
ook maar één aanwijzing, dat een mensch op deze
wijze van zijn staat verzekerd zou kunnen worden?

Waarlijk, dit is het rechte spoor niet.

„Tot de Wet en tot de Getuigenis", „Mozes en
de Profeten en de Apostelen", een andere grond
is er niet.

Inderdaad, ik had niet gedacht, dat hierover in
onzen kring nog zooveel gezegd zou behoeven te
worden. God geve, dat de plant, die wij hier
signaleerden, straks op den akker van het leven
van Gods volk niet meer worde gevonden.

D. v. D.

De briefwisseling tusschen Groen en Kuiper. 1)

II.

Enkele Kuiperiana.

Gelukkig hebben de uitgevers van de correspon-
dentie zich tot taak gesteld, uit de brieven van
Groen en Kuiper vrijwel niets aan den druk te
ontrekken, zelfs niet schijnbare futiliteiten en
mededeelingen van strikt persoonlijken aard. Het
zal blijken, wanneer ik in dit artikel hier en daar
een greep doe uit den rijken overvloed, waarbij
ik zooveel mogelijk Kuiper zelf aan 't woord laat.

Het kan zeer nuttig en leerzaam zijn, om in het
leven van een man als Kuiper ook eens die naar
binnen gekeerde zijde te bezien.

Wint hij er bij? Ik aarzel niet om deze vraag
volmondig te beantwoorden in bevestigenden zin.

Geen man is groot in de oogen van zijn kamer-
dinaar, luidt een bekend gezegde. Maar terecht
is daar aan toegevoegd: de schuld ligt niet bij den
grooten man, maar bij den kamerdinaar, die al-
leen den kleinen kant vermag te zien.

Het moet wel een averechtsche opvatting van
menschelijke grootheid zijn, die niet bestand is
tegen de ontdekking, dat ook de man van uit-
zonderlijk formaat een gewoon sterveling is, met
al wat daarbij behoort. Is deze „ontdekking"
eenerzijds een remedie tegen heroëncultus, ander-
zijds brengt zij ons den held juist zooveel nader,
dat de afstand tusschen hem en ons des te sterker
voelbaar wordt. Niet de prestaties van een on-
wezenlijken „halfgod" boezemen eerbied in, wel
de buitengewone verrichtingen van een mensch
met dezelfde kleine zorgen en gebreken als wij.

Zoo krijgen wij hier b.v. telkens weer te hooren
van Kuipers „tic", d.w.z. zijn rheumatische zenuw-
pijnen, die hem het slapen beletten en hem nu
eens in het holst van den nacht „als een razende"
door huis doen dolen, dan weer oorzaak zijn dat
hij bijna niets kan doen, „en dat weinige jaagt de
zenuwen altijd in koortsachtige trilling naar mijn
oor en kakebeen." (blz. 243). Prompt krijgt Groen
bericht, wanneer de koorts hem kwelt, wanneer hij
lijdt aan maag of ingewanden of de gal hem in
den weg zit. Zelfs verkoudheid blijft niet onver-
meld. Of hij laat zich gaan in de technisch-gedetail-
leerde uiteenzetting omtrent een keelandoening,
die hem acht weken het preeken belette.

Zoo onophoudelijk keeren deze klachten terug,
dat zij ten slotte den indruk wekken van een tikje
ijdelheid, een graag beklagd willen worden. Wie
ze leest, zou niet durven onderstellen, dat de
schrijver nog een halve eeuw lang tot een bijna
bovenmenselijke hoeveelheid werk in staat zou
blijken! Zij staan dan ook wel in contrast met de
geweldige vitaliteit, die evenzeer in deze bladzijden
tot uiting komt.

Iets dergelijks geldt van zijn voortdurend beklag
over den omvang van zijn taak. Hij kan bijna geen
brief beginnen of beëindigen, zonder melding te
maken van zijn overstelpende drukte. Nu eens
heet het: „Zoo kan en mag ik niet doorgaan. Ik
moord mij af" (78), dan weer: „Wist ge... wat
dezer dagen door de enge sluizen van mijn hoofd
moet, ge zoudt medelijden met mij hebben" (180).
Ten slotte voelt hij zelf: „Lijkt preutsch en pre-
tentieus", altijd weer daarmee aan te komen (209).

Nu werd er ook inderdaad ontzaglijk veel van
Kuipers arbeidskracht geverg. De totale zenuw-
overspanning van 1876 kwam niet zonder oorzaak.
Meer en meer, naarmate Groen zich terugtrok, de
ziel van heel de actie in kerk en staat, met al de

1) Briefwisseling van Mr G. Groen van Prinsterer met Dr
A. Kuiper, 1864—1876. Kampen 1937.